

bilimname 46, 2021/3, 91-123

Tür: Araştırma Makalesi

Geliş Tarihi: 19.07.2021, Kabul Tarihi: 15.12.2021, Yayın Tarihi: 31.12.2021

doi: 10.28949/bilimname.973196

KÜLTÜREL MİRAS ÖĞRETİMİ BAĞLAMINDA AHİLİK: DİN EĞİTİMİ PERSPEKTİFİNDEN BİR DEĞERLENDİRME

 Yasin YİĞİT^a

Öz

Eğitimin en temel amaçlarından biri kültürlemedir. Kültürleme, toplumun geçmiş tecrübeleri neticesinde şekillenen, maddî ve manevî boyutları bulunan kültürel mirasını yeni nesle aktarma sürecine denir. Kültürleme sonucunda toplumun kültürünü tanıyan, benimseyen, koruyan ve geliştiren bireylerin yetişmesi amaçlanır. Günümüz toplumlarında küreselleşme sonucunda yabancılaşma ve yozlaşma gibi kültürel tehlikeler daha fazla çıkmakta, toplumsal varlığın devamı için kültürleme amacına ulaşmak giderek daha önemli hale gelmektedir. Ahilik Teşkilatı madde ve mana bütünlüğü gözeterek yürüttüğü faaliyetlerle kültürleme amacına yüksek düzeyde erişmeyi başarmıştır. Bu nedenle başarılı bir eğitim örneği ortaya koyan Ahilik Teşkilatının Türk toplumunun kültürel mirasında ayrı ve önemli bir yeri bulunmaktadır. Ancak literatürde bulunan Ahilik Teşkilatıyla ilgili çalışmalara bakıldığında tekrara düşülerek kurumun kökeni, ortaya çıkışı, yapısı, faaliyetleri ve yıkılışı üzerinde durulduğu, kültürel miras öğretimine konu olması bakımından müstakil olarak ve yeterince ele alınmadığı görülmektedir. Bu araştırmada Ahilik Teşkilatı kültürel miras öğretimi açısından ele alınarak kurumun uyguladığı faaliyetlerin din eğitimi perspektifinden değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada öncelikle kültürel miras öğretimiyle din eğitimi ilişkisi üzerinde durulmuş ve akabinde bir kültürel miras olarak Ahilik ele alınmıştır. Son olarak günümüzde yürütülen din ve değerler öğretimi ile karşılaştırmalı bir bakış açısıyla Ahilik Teşkilatının eğitimdeki başarısı din eğitimi perspektifinden değerlendirilmiş ve kurumun uygulamalarından hareketle bazı eğitsel ilkeler ortaya konulmuştur. Araştırma nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılan yöntemler metin ve imgesel verilere dayanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada betimsel analiz modeline dayanan doküman analizi tekniği aracılığıyla nitel veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Çalışma Ahilik Teşkilatının kültürel mirastaki yeri ve eğitsel modeliyle ilgili farkındalığın artmasına katkı sağladığı için önemlidir.

^aDr. Öğr. Üyesi, Iğdır Üniversitesi, yasnyigit@gmail.com

Anahtar kelimeler: Din Eğitimi, Kültürel Miras Öğretimi, Ahilik Teşkilatı, Ahilik Kültürü, Ahilikte Eğitim.

AKHISM IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE TEACHING: AN EVALUATION FROM THE PERSPECTIVE OF RELIGIOUS EDUCATION

One of the most basic aims of education is enculturation. Enculturation is the process of transferring the cultural heritage, which is shaped as a result of the past experiences of the society and has material and spiritual dimensions, to the new generation. As a result of enculturation, it is aimed to raise individuals who recognize, adopt, protect and develop the culture of the society. In today's societies, as a result of globalization, cultural dangers such as alienation and corruption are emerging more and it is becoming more and more important to achieve the purpose of enculturation for the continuation of social existence.

Religious education has a separate and important place in achieving the purpose of enculturation in general education. Because religion, which is an integral part of the social structure, has multidimensional effects on culture. Religion, which plays a role in the formation of cultural values, has the potential to spread to the national culture. For this reason, religious education can fulfill important functions such as the protection of cultural values, the establishment of national unity and solidarity, and the healthy functioning of social institutions.

[The Extended Abstract is at the end of the article.]

Giriş

Her toplumun kendine özgü bir kültürü bulunmaktadır. En genel anlamıyla maddî ve manevî unsurları ihtiva eden bir yaşam tarzı olarak kabul edilen kültür, toplumlar tarafından uzun bir süreçte yaşanan tecrübeler neticesinde şekillenmekte ve sonraki kuşaklara eğitim yoluyla aktarılmaktadır. Bundan ötürü bir toplumun tarih sürecinde edindiği tecrübeleri üyelerine aktarmasını sağlayan öğrenme ve öğretme süreci olarak tanımlanabilen eğitim,¹ toplumsal ve kültürel anlamda varlığın devamlılığını sağlayan önemli bir faaliyet alanıdır.

Eğitimin en temel amacı yeni kuşakları toplumsallaştırma ve kültürlemedir. Toplumsallaştırma, toplumun üyelerine genel kabul gören örf, adet, gelenek ve görenekleri öğretme, toplumun değerlerini ve normlarını benimseterek sosyal çevresiyle uyumlu bir kişilik kazandırma,

¹ Mark E. Mendenhall vd., *Global Management* (Oxford, UK: Blackwell Pub., 1995), 92.

böylece yaşadığı topluma ait bir fert haline getirme sürecidir.² Toplumsallaştırma kavramıyla yakın bir anlamı bulunan kültürlenmeye bir toplumun kendilerine özgü kültürel değerlerini üyelerine kazandırması, onları kendi istek ve beklentilerine göre etkileyerek değiştirmesidir.³

Eğitimin toplumsallaştırma ve kültürlenme amacına erişilmesi günümüz şartlarında düşünüldüğünde eskiye nazaran nispeten daha fazla önem arz etmektedir. Çünkü çağımızda küreselleşme adı verilen, kolay haberleşme imkânları sunan teknolojik gelişmelere bağlı olarak dünya çapında baş gösteren ve geleneksel kültürleri derinden etkileyen dinamik oluşum ve süreçler hızla yayılmaktadır.⁴ Küreselleşmenin hızlanmasıyla birlikte adeta toplumlar arasındaki coğrafi mesafelerin bir önemi kalmamakta, özellikle bilim ve teknolojiye hâkim olan toplumlarda meydana gelen herhangi bir olayın etkisi dünya çapında hissedilebilmekte ve gündem haline gelebilmektedir. Bu durum toplumlar arasındaki ekonomik, politik, sosyal, kültürel etkileşimi ve bağımlılığı da artırmaktadır.⁵ Sonuçta toplumlar bir taraftan bakıldığında olumlu, öte yandan bakıldığında olumsuz etkilere maruz kalabilmektedir. Zira çağın insanlarına ve toplumlarına insanlığa mal olan bilimsel birikime katkıda bulunma yoluyla icatları daha hızlı keşfetme, bilim ve teknolojik ilerlemeler konusunda birbirinden yararlanma gibi faydalar sağlayan küreselleşme, kültürel anlamda birçok değişikliği ve tehlikeyi de beraberinde getirmektedir.

Küreselleşme, dünya çapında tarihin hiçbir döneminde görülmeyen hızda köklü bir toplumsal değişmeyi meydana getirmiştir. Üstelik küreselleşmenin her geçen gün daha da yaygınlaşmasına paralel olarak yeni bir dünya düzeni teşekkül etmekte, toplumsal ve kültürel değişme giderek hızlanmaktadır. Bu süreçte bilimsel ve teknolojik ilerlemelerde baş aktör olması dolayısıyla diğerleri üzerinde baskın hale gelen Batı toplumları özellikle kolay etkilenme özelliklerinden ötürü başta gençleri tesir altında bırakabilmekte, kendi kültürlerini bilinçli ya da bilinçsiz bir şekilde farklı toplumlara dayatmaktadır. Bu bağlamda bilhassa Amerikan kültürünün yaşamın birçok alanında kültürel hegemonyasını tesis ederek küresel düzlemde hâkim konuma geldiği gerçeğinin artık inkâr edilemez boyutlara

² Mahmut Tezcan, *Eğitim Sosyolojisi* (Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985), 36-37.

³ Mahmut Tezcan, *Kültürel Antropoloji* (Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları, 1997), 10.

⁴ Ünver Günay, "Çağdaş Türkiye'de Din, Toplum, Kültür, Gelenek ve Değişme", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (Haziran 2001), 2.

⁵ Anthony Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, çev. Ersin Kuşdil (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1998), 67; İhsan Çapçioğlu, "Küreselleşme, Kültür ve Din", *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/2 (2008), 154; Erkan Perşembe, "Küreselleşme Kültürü ve Eğitimin İşlevi", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/20-21 (Mart 2005), 102.

ulaştığı söylenebilmektedir.⁶

Batılı kültürel değerlerin dünya çapında yaygınlaşması, Türk toplumu da dahil olmak üzere geleneksel toplumların örf, âdetlerini, kültürlerini, değerlerini, inanışlarını, dinî yaşantılarını, tutum ve davranışlarını derinden etkilemektedir. Bu durum toplumlarda ekonomik, politik, sosyal ve kültürel anlamda birçok sorunun meydana gelmesine yol açmaktadır.⁷ Literatüre bakıldığında bu durumun bir toplumun kültürel değerlerinden ve yaşayış biçiminden zamanla uzaklaşarak farklı bir yapıya bürünmesi anlamında kullanılan kültürel yabancılaşma;⁸ bir toplumun ahlakî esaslarının bozulması, özünde barındırdığı iyi unsurların yok olması, özünü kaybetmesi anlamında kullanılan kültürel yozlaşma;⁹ bireylerin yaşamında dinî değerleri gözetmeyerek dünyevî unsurlara yoğunlaşması, dünyanın geçici zevklerine kapılması anlamında kullanılan dünyevîleşme;¹⁰ tutum ve davranışların dinden bağımsızlaşması, laiklik ilkesine göre şekillenmesi, modern yaşam tarzının benimsenmesi anlamında kullanılan sekülerleşme¹¹ başlıkları altında farklı araştırmalarda¹² dile getirildiği görülmektedir.

Küreselleşmenin geleneksel kültürleri tehdit altında bırakması, medya aracılığıyla Batı kültürünün farklı toplumlarda hızla yayılabilmesi önlem alınmadığı takdirde telafisi güç toplumsal sorunların baş göstermesine neden olabilir. Bu nedenle başta eğitim aracılığıyla söz konusu tehditle mücadele edilerek öz kültürün korunması gerekmektedir. Bu amaçla eğitimde yaşadığı toplumun kültürel değerlerini bilen ve içselleştiren, onları bozucu

⁶ Angela McRobbie, *Postmodernizm ve Popüler Kültür*, çev. Almıla Özbek (İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1999), 118; Çapçioğlu, "Küreselleşme, Kültür ve Din", 154, 167; Robert Holton, "Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları", çev. Kasım Karaman, *Sosyoloji Konferansları*, 2013, 59.

⁷ Perşembe, "Küreselleşme Kültürü ve Eğitimin İşlevi", 107; Günay, "Çağdaş Türkiye'de Din, Toplum, Kültür, Gelenek ve Değişme", 3-4.

⁸ Hacı Ömer Özden, "Bir Ahlâk Problemi Olarak Yabancılaşma ve Yahya Kemal", *İlahiyat Akademi* 2/3 (Eylül 2016), 102.

⁹ Sezgin Kızılcılık - Yaşar Erjem, *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü* (Ankara: Atilla kitabevi, 1994), 99.

¹⁰ Süleyman Karacelil, "Toplumsal Göstergelerde Dünyevîleşme", *Eskiyeni* 14 (Eylül 2009), 35.

¹¹ Muhammet Özdemir, "Sekülerizmin Felsefi Soykütüğü ve Müslüman Dünyevîleşmesi", *Eskiyeni* 14 (Eylül 2009), 28.

¹² Syed Muhammad Naquib Al-Attas, "İlmin Yozlaşması ve Fikri Çözünme Meselesi", çev. Bülent Nuri, *Journal of Islamic Research* 7/3-4 (1994), 217; Ramazan Bulut, "Okulda Din Öğretiminin Toplumsal Temeli ve İşlevleri", *Sosyal Bilimler Dergisi* 7/1 (2011), 34; Özden, "Bir Ahlâk Problemi Olarak Yabancılaşma ve Yahya Kemal", 109; Özdemir, "Sekülerizmin Felsefi Soykütüğü ve Müslüman Dünyevîleşmesi", 28; Ramazan Altıntaş, "Kuran Bağlamında Dünyevîleşme", *Eskiyeni* 14 (Eylül 2009), 12; Karacelil, "Toplumsal Göstergelerde Dünyevîleşme", 34.

cereyanların etkisinden koruyan, gerektiğinde sorgulayarak rasyonel olmayan unsurları revize etmeye çalışan, böylece kültürel gelişmeye katkıda bulunan, öz kültürünün birikiminden faydalanarak karşılaştığı sosyal sorunların çözümünde sorumluluk üstlenen nitelikli bireylerin yetiştirilmesinin önemi her geçen gün daha da artmaktadır.¹³

Mesele Türk kültürü açısından ele alınacak olursa Türk toplumunun geçmişte kültür alanında madde ve mana bütünlüğü gözeterek ortaya koyduğu birikimini ifade eden köklü bir kültürel miras¹⁴ bıraktığı ifade edilebilir. Bu mirasın değerinin yeni nesil tarafından anlaşılması Türk milletinin kendi benliğine tekrar kavuşmasını, böylece çağımızda gözlenen kültürel tehditlerin bertaraf edilmesini sağlayabilir. Bu durumu Yahya Kemal, “Artık Türk milletinin ruhu bir rayiha gibi uçtu mu? Hayır! Büyük kütlede yine o ruh var. Fakat biz son nesil bir sürü gibi büyük kafileden uzaklaştık, kaybolduk; fakat daha uzağa gitmeyeceğiz, döneceğiz; tekrar büyük kafileye iltihak edeceğiz.”¹⁵ diyerek manidar bir şekilde ifade etmiştir. Bütün bunlar göstermektedir ki Türk toplumunun uzun soluklu tecrübeler neticesinde teşekkül eden kültürel mirasının çeşitli yönleriyle irdelenerek genç kuşaklara aktarılması hayati bir önem arz etmektedir.

Türk toplumunun geçmişi irdelendiğinde günümüz toplumlarının karşılaştığı sorunların çözümü için örnek teşkil edebilecek pek çok kültürel unsurun bulunduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Türk-İslâm senteziyle birlikte teşekkül eden kültürel değerlerin toplumsal ihtiyaçları karşılamak üzere kurulan çeşitli kurumlar üzerinde somutlaşması bu durumu kanıtlar niteliktedir. Söz konusu kurumlar arasında akla ilk gelenlerin biri de dünya ve ahiret dengesini gözeterek üyelerinin askerî, meslekî, manevî, dinî, ahlakî, kültürel, sanatsal bakımdan¹⁶ çok yönlü bir şekilde yetiştirilmesine katkıda bulunan Ahilik Teşkilatıdır.

Ahilik, Araplara dayanan Fütüvvet teşkilatı temelinde, 13. yüzyılda Anadolu’da kurumsallaşmaya başlayarak asırlarca üç kıtada hüküm süren Osmanlı Devleti’nin kuruluşunda bile rolü olan, töre ve törenleri itibariyle tamamen yerli ve milli bir Türk kurumudur.¹⁷ Asırlarca Türk toplumunun

¹³ Perşembe, “Küreselleşme Kültürü ve Eğitimin İşlevi”, 107.

¹⁴ Mualla Selçuk, “Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme”, *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/2 (1999), 255.

¹⁵ Yahya Kemal Beyatlı, *Aziz İstanbul* (İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995), 128.

¹⁶ Muhittin Şimşek, *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması, Ahilik*, (İstanbul: Hayat Yayınları, 2002), 162.

¹⁷ Mehmet Fuat Köprülü, *Osmanlı Devletinin Kuruluşu* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1959), 92; Yusuf Ekinci, *Ahilik* (Ankara: Sistem Ofset, 1989), 22.

teşekkülünde etkin bir rol oynayan Ahilik kurumunun çözülmeye başlaması ise devletin diğer kurumlarının da gerilediği 18. ve 19. yüzyıllarda gerçekleşmiştir. Bu dönemde esnafıktan yeniçeriliğe, yeniçerilikten esnaflığa geçenlerin olması, ahlaki çöküşün meydana gelmesi, devletin ve dış politikanın zayıflaması, çıkarılan kapitülasyonlar nedeniyle yerli üretici ve malların yerini giderek yabancıların alması, sermayesizlik ve sanayileşmeyle birlikte köylünün çift bozarak kente göç etmesi gibi nedenler Ahiliğin 20. yüzyılda ortadan kalkmasına sebep olmuştur.¹⁸

Ahilik Teşkilatı, devlet desteğiyle kurulmuş bir kurum olmamasına rağmen kurumsallaşarak Türk toplumunun madde ve mana bütünlüğünde ilerlemesine vesile olmuştur. Öyle ki bir esnaf teşkilatı olarak bilinen Ahiliğin üyeleri sadece esnaf, tüccar ve sanatkârlardan oluşmamış, diğer meslek mensupları, bilim adamları ve hatta hükümdarlar bile teşkilata katılabilmıştır. Böylece ahlakî esasların toplumun genelinde tanınmasını ve uyulmasını sağlayan Ahilik, milletin bekasına da vesile olmuştur.¹⁹ Bu yönüyle Türk toplumunun kültürel mirası içerisinde ayrı bir yeri ve önemi bulunan Ahiliğin günümüzde karşılaşılan birçok sosyal sorunun çözümünde model olacak özelliklerinin bulunduğu aşikardır. Bundan ötürü bir model olarak Ahilik Teşkilatının yeni nesil tarafından tanınması ve örnek alınması için neler yapılabileceği farklı disiplinler tarafından araştırılması gereken bir mesele olarak durmaktadır. Ancak literatüre bakıldığında Ahilik Teşkilatıyla ilgili yapılan çalışmalarda tekrara düşülerek kurumun kökeni, ortaya çıkışı, yapısı, faaliyetleri ve yıkılışı üzerinde durulduğu, kültürel miras öğretimine konu olması bakımından müstakil olarak ve yeterince ele alınmadığı görülmektedir.

Konuyla ilgili olarak alan yazında bulunan çalışmalara bakıldığında bunlardan biri olan “Değer Eğitimi Modeli Olarak Ahilik” başlıklı çalışmada Rüştü Yeşil ve Mehmet Kart tarafından Ahilik Teşkilatında uygulanan değerler eğitimi modeli ele alınarak günümüz değer eğitimi faaliyetlerine yönelik önerilerde bulunulmuştur.²⁰ “Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme” adlı çalışmada Mualla Selçuk

¹⁸ Ekrem Erdem, *Ahilik, Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Örgütlenme Modeli* (Kayseri: Kayseri Esnaf ve Sanatkârlar Odaları Birliği, 2004), 8, 76; Faruk Andaç, “Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı”, *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 11 (Ocak 1993), 1.

¹⁹ İbrahim Durak - Atilla Yücel, “Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları”, *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 15/2 (Haziran 2010), 153.

²⁰ Rüştü Yeşil - Mehmet Kart, “Değer Eğitimi Modeli Olarak Ahilik”, *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/3 (Temmuz 2018), 161.

tarafından Ahilikle ilişkilendirilmeden kültürel miras öğretimi ve din eğitimiyle ilgili değerlendirmeler yapılmıştır.²¹ “Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi” başlıklı araştırmada Ahmet Ünsür tarafından Ahilik Teşkilatını ayakta tutan değerlerin eğitimde nasıl kullanıldığı ve günümüzdeki eğitim açısından değerlendirilebilecek yönleri ele alınmıştır.²² “Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları” başlıklı araştırmada Anzavur Demirpolat ve Gürsoy Akça tarafından Ahilik Teşkilatının Türk toplumunun sosyo-kültürel açıdan gelişmesinde oynadığı rol üzerinde durulmuştur.²³ “Bir Kurum ve Eğitimi Örneği Olarak Ahilik Teşkilatında Eğitim” başlıklı araştırmadaysa Deniz Balcı tarafından eğitim alanında meydana gelen günümüzdeki değişimi olumlu ve olumsuz yönleriyle görebilmek için Ahilik Teşkilatında eğitimin nasıl yapıldığı meselesi ele alınmıştır.²⁴ Bu araştırmadaysa söz konusu çalışmalardan farklı olarak Ahiliğin uygulamaları özelinde günümüzde baş gösteren kültürel yozlaşmaya dikkat çekilerek kurumun Türk toplumunun kültürel mirasındaki yeri ve önemi üzerinde durulmuş, akabinde günümüzde yürütülen din ve değerler öğretimi ile karşılaştırmalı bir bakış açısıyla teşkilatın eğitim alanındaki göstermiş olduğu başarısı din eğitimi perspektifinden değerlendirilmiş ve kurumun uygulamalarından hareketle bazı eğitsel ilkeler ortaya konulmuştur. Böylece Ahilik Teşkilatının eğitsel başarısının arka planında yatan unsurlar ele alınarak Türk toplumunda bireylerin milli ve manevî değerlerine bağlı kalması için eğitimde dikkat edilmesi gereken hususlar belirlenmiştir.

Araştırmanın temel problemi, Ahilik Teşkilatının Türk toplumunun kültürel mirasındaki yeri ve öneminin ne olduğu, din eğitimi açısından ahilik teşkilatının eğitsel başarısının altında yatan temel prensiplerin nasıl değerlendirilebileceğidir. Çalışma nitel araştırma desenine göre tasarlanmıştır. Nitel araştırmalarda kullanılan yöntemler metin ve imgesel verilere dayanmaktadır. Bu bağlamda çalışmada betimsel analiz modeline dayanan doküman analizi tekniği aracılığıyla nitel veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Doküman analizi tekniğinden faydalanılan araştırmalarda daha önce ortaya konan basılı veya dijital belgeler sistematik olarak incelenerek

²¹ Selçuk, “Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme”, 255-264.

²² Ahmet Ünsür, “Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi”, *Değerler Eğitimi Dergisi* 18/39 (Haziran 2020), 298.

²³ Anzavur Demirpolat - Gürsoy Akça, “Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları”, *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 15 (Aralık 2004), 355.

²⁴ Deniz Balcı, “Bir Kurum ve Eğitimi Örneği Olarak Ahilik Teşkilatında Eğitim”, *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 33/46 (Haziran 2019), 363.

çalışma konusuyla ilgili veriler toplanır ve yorumlanır.²⁵ Bu çalışmada da araştırma problemi doğrultusunda ilgili alan yazın taranarak nitel veriler toplanmış ve değerlendirilmiştir.

A. Kültürel Miras Öğretimi ve Din Eğitimi

İnsanoğlunun fitratı gereği tek başına yaşayamayarak başkalarıyla bir araya gelmeye muhtaç olması, toplum adı verilen birlikteliklerin meydana gelmesine neden olmaktadır. İnsanların belli bir zamanda ve mekânda ortak yaşama kültürü etrafında bir araya gelmesiyle toplumlar oluşmaktadır.²⁶ En genel anlamıyla bir toplumu diğerlerinden ayıran yaşam biçimlerinin bütünü, geçmişten miras kalmakla birlikte yaşanan tecrübelerle değişebilen dinamik ve karmaşık bir yapı şeklinde ifade edilebilecek olan kültür,²⁷ toplumun hayat standartlarını önemli ölçüde belirleyen bir olgudur. Nitekim maddî ve manevî boyutları bulunan kültür, bünyesinde birey ve toplumun tercihlerine, eğilimlerine yön veren birçok unsuru taşımaktadır.

Toplumların geçmişten devraldıkları somut ya da somut olmayan kültürel unsurların bütünü kültürel miras olarak adlandırılmaktadır. Bunlardan somut olanlara kültürel simgeler, edebî eserler, sanatsal objeler, teknolojik ürünler, mimari yapılar ve davranış biçimleri; somut olmayanlara ise değerler, idealler, bilgiler, yasalar, gelenekler, görenekler ve inançlar örnek verilebilir.²⁸ Bir toplumun kültürel varlığının teminatı, geçmişte kendisine özgü bir şekilde ortaya koyduğu bu unsurları sahiplenmesi ve özünden uzaklaşmadan geliştirebilmesine bağlıdır. Çünkü bu başarıya ulaşamayan toplumların toplumsal varlıklarını devam ettiremeyerek başka kültürlerin hegemonyası altında yaşamaya mahkum olması kuvvetle muhtemeldir.

Kültürel gelişmenin özden kopmadan sağlanabilmesi için öncelikle toplumda yaşayan bireylerin kendi kültürlerinin dayanaklarından haberdar

²⁵ John W. Creswell, *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*, çev. ed. Selçuk Beşir Demir (Ankara: Eğiten Kitap Yayınları, 2017), 183; Bilgen Kıral, "Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi", *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/15 (2020), 173-177.

²⁶ Ünver Günay, "XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme", *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14 (2003), 21.

²⁷ Philip Smith, *Cultural Theory: An Introduction* (New York: Harper&Brothers, 2001), 2-3; Esin Sultan Oğuz, "Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı", *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 28/2 (Aralık 2011), 123.

²⁸ Edward B. Taylor, *The Origins of Culture and Religion in Primitive Culture* (New York: Harper&Brothers, 1958), 269; David Jary - Julia Jary, *Dictionary of Sociology* (Glasgow: Harper Collins Publishers, 1995), 139-140; Calvin Wells, *Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası*, çev. Bozkurt Güvenç (Ankara: Remzi Kitabevi, 1984), 43.

olması gerekmektedir. Kültürün teşekkülünde rol oynayan en önemli dayanaklardan biri ise din olgusudur. Nitekim bireylerin hayatını ortaya koyduğu aşkın değerlere ve mutlak anlamlara göre düzenleyen din, mensupları üzerinde derin, güçlü ve kalıcı motivasyonlar ve manevî eğilimler uyandırarak etkide bulunur. Böylece fertlere tesir eden din, fertler aracılığıyla da topluma ve kurumlara öyle bir nüfuz eder ki, zamanla kültürün özü, mayası ve ayrılmaz bir parçası haline gelerek kültür sahalarının bütününe hâkim olabilir.²⁹ Yani dinin ortaya koyduğu hükümler, değerler sistemi ve idealler, inanç ya da ibadet esaslarıyla sınırlı kalmaz. Din, bireylerin tutum ve davranışlarına sirayet ederek toplumda dilden, giyim kuşamdan, geleneklerden girişimciliğe, tüketim anlayışına, sosyal örgütlere, kadının konumuna, tatil günlerine, meslek ahlakına varıncaya kadar kültürel yapıyla ilgili birçok konuda belirleyici bir rol oynar.³⁰ Ayrıca dinin kültürel değişim olgusunu ve süreçlerini yönetme, yavaşlatma ya da engelleme potansiyeli bulunmaktadır. Bu yönüyle dinin bizzat kendisi değişimi sağlayıcı ya da kolaylaştırıcı bir işlev görebilir. Kültürel değişimin yönü toplumun değerlerine aykırı olduğundaysa din, değişimi engelleyebilir veya en azından yavaşlatabilir.³¹

Meseleye Türkiye açısından bakıldığında Türk toplumunun büyük bir oranı tarafından benimsenen İslâm dininin ortaya koyduğu evrensel mesajları ve kültür-kişilik sistemi aracılığıyla kültürel doku üzerinde kalıcı bir iz bıraktığı görülmektedir.³² Bu bağlamda İslâm dininin zaten son derece köklü bir kültürel mirasa sahip olan Türk toplumunun³³ kültürüne madde ve mana bütünlüğünü gözeten yapısıyla yön vererek ayrı bir zenginlik ve güç kattığı, Türk kültürünü bozucu cereyanların etkisinden koruduğu söylenebilir. Hatta İslâm'ın ileri sürdüğü değerlerin Türk toplumunun milli kültürüyle bütünleştiği ifade edilebilir.

Dinin kültür üzerinde görülen çok boyutlu etkileri ve Türkiye'de dinin

²⁹ Mustafa Keskin, "Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelleme", *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4/3 (2004), 7; Mehmet Ali Çalgan, "İslâm'da Toplumsal Sorumluluk Şuuru ve Günümüzde Toplum İçin Önemi", *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 (Mart 2015), 298; Halit Ev, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Probleme Dayalı Öğrenme* (Ankara: Nobel Yayınları, 2012), 28.

³⁰ Michael Czinkota vd., *Internation Business* (London: The Dryden Press, Harcourt Brace Collee Publishers, 1996), 304-305.

³¹ Günay, "Çağdaş Türkiye'de Din, Toplum, Kültür, Gelenek ve Değişme", 5; Ejder Okumuş, "Toplum Bağlamında Din-Kültür Etkileşimi", *Electronic Turkish Studies* 11/7 (2016), 290.

³² Çalgan, "İslâm'da Toplumsal Sorumluluk Şuuru ve Günümüzde Toplum İçin Önemi", 304.

³³ Günay, "XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme", 23.

toplumsal yapının ayrılmaz ve önemli bir parçası olduğu gerçeği³⁴ düşünüldüğünde Milli Eğitim Temel Kanunu'nda ifadesini bulan genel eğitimin toplumsallaştırma ve kültürleme amacına³⁵ ulaşılmasında dinsel sosyalleştirmenin ve kültürlemenin ne denli önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle bireylerin içinde bulunduğu toplumun dinî hayatını anlaması ve anlamlandırması, din temelli sosyal yaşama uyum sağlaması anlamında kullanılan dinsel sosyalleşmede ve din kaynaklı kültürel unsurların yeni nesle aktarılması anlamına gelen dinsel kültürlemede³⁶ başarının yakalanması önemli bir toplumsal ve kültürel kazanım olarak değerlendirilebilir. Nitekim söz konusu kazanımlara ulaşmak, toplumsal uyumun ve bütünleşmenin sağlanması, kültürel mirasını tanıyan, sahiplenen, koruyan ve geliştirmek için çaba gösteren bireylerin yetiştirilmesi için atılan büyük bir adım olarak görülebilir.

Toplumsal ilerlemenin ön koşullarından biri olarak görülebilen dinsel sosyalleştirmede ve kültürlemede başarının yakalanmasında genel eğitim içerisinde en büyük sorumluluk din eğitimine düşmektedir. Dinin toplumsal yapı üzerindeki derin etkisi dolayısıyla dinsel sosyalleşmenin ve kültürlemenin din dışı alanlara da tesir etmesi,³⁷ genel eğitim içerisinde din eğitiminin ayrı bir sosyal ve kültürel fonksiyonunun bulunduğunu göstermektedir. Din öğretimi bu niteliğiyle kültürel değerlerin korunması, milli birlik ve beraberliğin tesisi, sosyal kurumların sağlıklı bir şekilde işleyişi gibi önemli işlevleri yerine getirebilmektedir.³⁸ Böylece din öğretimi kültürel kimliğinin bilincinde olan bireylerin yetişmesine, küreselleşme sonucunda ortaya çıkan kültürlerarası rekabette başka toplumların kültürel hegemonyası altına girmeksizin onurlu bir şekilde toplumsal yaşamın sürdürülmesine katkı sağlayabilmektedir.³⁹ Bu sebeplerden dolayı öğretim programlarında din öğretimi aracılığıyla güçlü bir sosyal ve kültürel yapının tesis edilmesine katkı sağlayan bireylerin yetiştirilmesi temel amaç olarak

³⁴ Ünver Günay, "İktisadi Ahlak ve Din", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (2006), 111.

³⁵ Milli Eğitim Temel Kanunu (METK), *Resmî Gazete* 14574 (24 Haziran 1973), Kanun No. 1739, md. 2/1.

³⁶ Darren E. Sherkat, "Religious Socialization; Sources of Influence and Influences of Agency", *Handbook of Sociology of Religion*, ed. Michele Dillon (Cambridge: Cambridge University Press, 2003), 151.

³⁷ Ejder Okumuş, "Din ve Sosyalleşme", *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 9/11 (2014), 433.

³⁸ Bulut, "Okulda Din Öğretiminin Toplumsal Temeli ve İşlevleri", 28.

³⁹ Perşembe, "Küreselleşme Kültürü ve Eğitimin İşlevi", 101.

dile getirilmektedir.⁴⁰

Öğretim programlarında ifade edildiğine göre milli eğitimin asli görevi sadece akademik başarıyı sağlamak ve öğrencileri bir mesleğe yerleştirmek değildir. Eğitim sisteminin asli görevi, öğrencilere milli ve manevî kaynaklardan damıtılan toplumun öz değerlerini benimsetmek ve yetkinliklerle bütünleşmesini sağlamaktır. Değerler, geçmişten devralınarak geleceğe aktarılan bir kültürel mirastır. Eğitim sistemi aracılığıyla değerleri yetkinlikleriyle bütünleştirebilen bireylerin yetiştirilmesi ülkenin sosyal, kültürel ve ekonomik alanlarda kalkınması için önemli bir gerekliliktir.⁴¹ Bu ifadelerden de anlaşılacağı üzere kültürel değerlerin yeni nesle aktarılmasında genel eğitim içerisinde din eğitimi ayrı ve önemli bir sorumluluk üstlenmektedir.

B. Bir Kültürel Miras Olarak Ahilik Teşkilatı

Türk kültüründe bulunan değerlerin, gelenek ve göreneklerin İslâm dininin prensipleriyle kaynaşması sonucunda Anadolu'da teşekkül eden özgün bir kültürel oluşum olan Ahilik, Araplardaki fütüvvetçilik anlayışının değiştirilmiş ve geliştirilmiş şeklidir.⁴² Fütüvvet, Arapça fetâ kelimesinden türemiştir. Fetâ, Araplarda cömertlik, misafirperverlik, cesaret ve kahramanlık gibi üstün niteliklere sahip asil ve kâmil insan tipini tanımlamak için kullanılan bir tabirdir.⁴³ Fütüvvet de Allah'ın emir ve yasaklarına riayet ederek yaşama, ibadet etme, zahirî ve batinî kötülüğün her çeşidini terk etme, aynı şekilde ahlakın en güzeline sarılma şeklinde ifade edilir.⁴⁴

Fütüvvet niteliklerine sahip olmanın Ahilik Teşkilatına katılmak için ön koşul olduğu bilinmektedir. Ahilikte bir nevi nizamname işlevi gören Fütüvvetnâmeler, Ahiliğin kuruluşunda öncü olan Ahi Evran'ın görüşleri ve Ahilikle ilgili önemli bilgiler veren Fas'lı seyyah İbni Battuta'nın seyahatnamesi incelendiğinde kurumun üyelerinin uyması gereken dinî ve ahlakî esaslarla harmanlanmış birçok kuralın bulunduğu görülmektedir. Buna göre Ahilerin edepli olma, kardeşlik, doğruluk, güvenilirlik, temizlik, cömertlik, merhamet, tevazu, vefa, affetme, misafirperverlik, sabretme,

⁴⁰ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)* (Ankara: MEB Yayınları, 2018), 1.

⁴¹ MEB, *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*, 2.

⁴² Andaç, "Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı", 2.

⁴³ Franz Taeschner, *İslam Ortaçağında Futuvva (Fütüvvet Teşkilatı)*, çev. Fikret Işıltan (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1953), 15/5.

⁴⁴ Ebû Abdurrahman Sülemî, *Tasavvufta Fütüvvet*, çev. Süleyman Ateş (Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1977), 24.

çalışkanlık, yardımlaşma, îsar, tevbe, iyiliği emretme, kötülükten sakındırma, kılık kıyafetine özen gösterme, gözün, gönlün ve kalbin tok olması gibi vasıfları taşıması, buna karşın gıybet, yalan, hile, haset, bencillik, alkol kullanma, zina, ayıplı mal üretme, dedikodu, hırs ve tamahkârlık gibi tutum ve davranışları terk etmesi gerekmektedir. Zira bu kurallara uymamak Ahilikte meslekten atılmayı gerektirecek kadar ağır bir suç olarak kabul edilmektedir.⁴⁵ Söz konusu kurallar meslekî faaliyetlerde bireysel çıkarılardan çok kaliteye ve toplum yararına öncelik verilmesini sağlamış, teşkilatın üyeleri arasında birlik ve beraberliğin pekiştirilmesine katkı sağlamıştır.

Ahilik Teşkilatındaki üyelerin birlik ve beraberliği, ahlakî tutumları ve mesleklerini ya da sanatlarını icra ederken ham madde tedarikinden üretilen ürünlerin satışına kadar her şeyi makul bir kurala göre yapmaları gibi etkenler Ahilerin toplumda saygın bir konum kazanmasını sağlamıştır. Böylece başlangıçta sadece deri işçiliği ve debbağlıkla uğraşan ahiler diğer esnaf ve sanatkârların da katılımıyla otuz iki farklı iş kolunda teşkilatlanmıştır. Osmanlı devleti dönemine gelindiğinde Türklerin bütün sanat ve meslek sahipleri Ahilik Teşkilatından alınan izin ya da yetki belgeleriyle iş görebilir hale gelmiştir.⁴⁶

Ahilik, teşkilata katılan meslek ve sanat erbabının *eline, beline, diline sahip* olacak şekilde yetiştirilmesini sağlayarak güvenli ve huzurlu bir toplumun inşa edilmesini amaçlamıştır.⁴⁷ Bu amaç doğrultusunda ahiler, meslekî eğitimi din ve ahlak eğitimiyle bütünleştirerek faaliyetlerini sürdürmüş, ülkedeki meslek ve sanat erbabını teşkilat bünyesinde toplayıp zaviyelere bağlayarak hem mesleğinde yetkin hem de ahlakî ve manevî yönden kâmil bireylerin yetişmesini sağlamıştır. Teşkilatta eğitim, iş başında ve iş dışında devam etmiştir. Çocuklar on yaşına kadar ilgi ve istidatları göz önünde bulundurularak bir ustanın yanına yerleştirilerek meslekî eğitime

⁴⁵ Ahi Evran, *İmanın Boyutları (Metâil'ül İman)*, çev. Mikâil Bayram (İstanbul: NKM Yayınları, 2008), 103; Abdülbâki Gölpınarlı, *Burgâzî ve Fütüvvetnâmesi* (İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1953), 15/115; Seyyid Muhammed bin Alâaddin el-Hüseyin er-Razavî nşr. Alemdar Yalçın-Gıyasettin Aytaş, *Fütüvvetname-i Kebir Miftahü'd-Dekâik fi Beyâni'l-Fütüvve ve'l-Hakâik* (İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2014), 76-78, 86; Ebû Abdurrahman Sülemî, *Tis'atü Kütüb fi Usûli't-Tasavvuf ve'z-Zühd* (Beyrut: en-Nâsir li't-Tıbbâ'ati ve'n-Neşr, 1993), 328; Abdülkerim b. Hevâzin b. Abdümelik en-Nişâbü'rî, *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye* (Beyrut: Dâru'l-Cil, 1990), 226; İbn Batuta, *İbn Batuta Seyhatnamesi*, çev. Sait Aykut (İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004), 1/409-416.

⁴⁶ Andaç, "Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı", 9.

⁴⁷ Gülten Bulduker, "Estetik Algımızda Ahilik Kültürünün Önemi", *Türklük Bilimi Araştırmaları* 47 (Haziran 2020), 24.

tabi tutulmuştur. İş başında ustalar ve çalışanları arasında adeta baba ve oğul münasebeti kurulmuştur. Bu münasebetle ustalar yamak, çırak ve kalfalarının ilgili mesleği profesyonel bir şekilde öğrenmesinin yanı sıra onlar için ahlakî birer model olarak terbiyelerinden de sorumlu tutulmuştur. Örneğin ustaların çalışanlarına öğretmesi gerekenler arasında ürünlerin toplumun ihtiyacını karşılayacak şekilde kusursuz olarak üretilmesi ve gereğinden fazla mal üretilmemesi gibi ticaret ahlakı ve değerlerine yönelik ilkeler bulunmaktadır.⁴⁸

Ahilik Teşkilatında günümüzdeki kur sistemine benzeyen meslekî eğitim yamaklık, çıraklık, kalfalık ve ustalık aşamaları takip edilerek hiyerarşik bir şekilde yürütülmüştür. Aşağıdaki tabloda bu aşamalar gösterilmiştir.

Tablo 1. Ahilik Teşkilatında Meslekî Eğitim Aşamaları⁴⁹

1. Aşama: Yamaklık	2. Aşama: Çıraklık	3. Aşama: Kalfalık	4. Aşama: Ustalık
-On yaşına kadar çocuklar alınır. -Çocuklar ilgi ve istidatları göz önünde bulundurularak bir ustanın yanına yerleştirilir.	-En az iki yıl süreyle yamaklık yapan başarılı çocuklar çırak olur. -Yamaklık döneminde ustaya yardım eden çocuklar zanaat öğrenmek için ustasının yanında çalışmaya devam eder.	-En az üç yıl süreyle başarılı bir şekilde çıraklık yapanlar kalfa olur. -Kalfalar ustanın gözetiminde ilgili mesleği belli standartlarda icra eder.	-En az üç yıl süreyle başarılı bir şekilde kalfalık yapan, -Sanatına bağlı, -Astlarını yetiştirme becerisi kazanan, -Müşterilere ve çalışanlara ölçülü davranan, -Hakkında şikâyet bulunmayan, -İşyeri açabilecek şartları taşıyanlar usta olur. -Ustalar hem mesleğini icra eder hem de yamak, çırak ve kalfa yetiştirir.

⁴⁸ Neşet Çağatay, *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik* (Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989), 92-93; Yusuf Ekinci, "Ahilik ve Esnaf Ahlakı", *Standart Dergisi* 351 (1991), 28; Ekinci, *Ahilik*, 152.

⁴⁹ Ahmet Ünsür, "Ahilik Sisteminde Ahlak Temelli Çalışma İlişkileri ve Günümüz Bakış Açısından Değerlendirilmesi", *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* 7/13 (Ağustos 2017), 96.

Tablo 1’de görüldüğü gibi Ahilik Teşkilatında meslekî eğitim erken yaşlardan itibaren başlamaktadır. Böylece gençlerin aylak aylak dolaşması yerine belli bir sanatı icra ederek sorumluluk bilinci kazanması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte Ahilikte eğitim sadece belli bir süre içerisinde meslekî gelişimin sağlanması olarak değil, iş dışında da medrese ve zaviyelerde yaşam boyu devam eden bir süreç olarak görülmüştür. İş yerinde doğal ortamında yaparak yaşayarak sürdürülen eğitimler, iş dışındaysa ahlakî ve eğitici kitaplardan faydalanılarak takviye edilmiştir. İş dışı eğitim sürecinde ata binme, silah kullanma, şiir ve ilahi dinletisi gibi edebî ve sportif faaliyetler de yapılmıştır. Manevî gelişimi destekleyen zaviyelerde ayrıca eğlenceler düzenlenerek bireylerin ertesi güne stres atmış ve zinde bir şekilde başlaması sağlanmıştır.⁵⁰ Bu minval üzere devam eden eğitim yoluyla teşkilat aracılığıyla işçi ve ustaların yanı sıra yetenekli ve ahlaklı muallim, müderris, hatip, vaiz, kadı, emir, komutan, tabip, vali gibi birçok meslek mensubu yetiştirilmiştir.⁵¹ Sivil bir kurumsallaşma olmalarına rağmen Ahiler, yeri geldiğinde devlet otoritesinin yerel muhafızı olarak siyasî ve askerî faaliyetlerde dahi bulunmuşlardır. Bu bağlamda Ahilerin Moğol istilasını gibi karışıklıklarda ve devlet otoritesinin sarsıldığı durumlarda sorumluluk üstlenerek vatani koruyacak kadar ileri seviyede askerî bir başarı gösterdikleri bilinmektedir.⁵²

Ahilik Teşkilatının başarısında yapılan denetim ve uygulanan yaptırımların etkin bir rolü bulunmaktadır. Ahiliğin denetim anlayışının merkezinde öncelikli olarak üyelerin millî ve manevî değerleri benimseyerek öz denetim bilinci kazanmaları yer almıştır. Buna ek olarak teşkilat yöneticileri tarafından da üyeler sıkı bir denetime tabi tutulmuş, gerektiğinde kurallara aykırı davranışlara ders, diğerlerine ibret olacak nitelikte cezalar verilmiştir.⁵³ Cumhuriyetin ilk yıllarında Muğla’da faaliyette bulunan ve Ahilik kültürünü devam ettiren debağ (tabakçılık) esnaf teşkilatı ile ilgili yapılan bir araştırmada bu kurumun usulsüz davranışlara yönelik üç tür cezasının bulunduğu tespit edilmiştir. Bunlardan birincisi *gönül küskünlüğü cezası*dır. Bu cezayı alan esnafa diğerleri bir hafta süreyle selam vermezdi. İkinci ceza *yolsuzluk cezası*ydı. Bu cezaya çarptırılan esnaf bir ay

⁵⁰ Ünsür, “Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi”, 315; Şimşek, *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması, Ahilik*, 144; Hulusi Doğan, *Ahilik ve Örtülü Bilgi* (Ankara: Ekin Kitabevi, 2006), 4.

⁵¹ Andaç, “Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı”, 3-4.

⁵² İsmet Uçma, *Bir Sosyal Siyaset Kurumu Olarak Ahilik* (İstanbul: İşaret Yayınları, 2011), 141.

⁵³ Selahattin Bayram, “Osmanlı Devleti’nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Loncaları”, *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2012), 92.

boyunca ticaret yapamazdı. Bir ay süre dolduğunda toplanılır ve cezası biten esnaf tarafından diğerlerine çay ve kahve ikram edilirdi. En ağır ceza *pabucu dama atılma cezası*ydı. Bu cezayı alan kişi bir daha esnaflık yapamazdı.⁵⁴

Ahilik Teşkilatında gerek manevî eğitim gerekse de uygulanan denetim ve yaptırımlar sayesinde esnaf arasında pazar kapma yarışı ve maddî çıkar çatışması yerine tam bir dayanışma meydana gelmiştir. Bu dayanışmanın bir göstergesi olarak kurulan *orta sandıklarında* ihtiyat amaçlı olarak sermaye biriktirilmiştir. Bu sermayeyle üyelere iş kurma, maluliyet, ölüm, doğal afet gibi durumlarda yardım sağlanmış, bunun yanı sıra sosyal hizmet içerikli harcamalarda bulunulmuştur.⁵⁵ Böylece üyelerine sosyal güvence sağlayan Ahilik, madde ve mana bütünlüğü gözetilerek güçlü bir toplumsal yapının kurulmasına vesile olmuştur.

Ahilik Teşkilatının sosyal, kültürel ve ekonomik alandaki uygulamaları tüm topluma mal olmuştur. Nitekim Ahilikte erkeklerin yanı sıra kadınların da *eşine, işine ve aşına dikkat et* düsturu temelinde millî ve manevî değerlerine bağlı, toplumun kalkınmasında etkin bir rol üstlenecek bilinçte yetiştirilmesi için örgütlü bir şekilde çaba gösterilmiştir. Ahilikte kadınların teşkilatlanmasında Ahi Evran'ın eşi Fatma Bacı öncü olmuştur. O'nun öncülüğünde kurumsallaşan Ahiliğin kadın kolu niteliğindeki Bacıyan-ı Rum aracılığıyla Anadolu kadını bilimde, sanatta, edebiyatta ilerlemiş, sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmaya katkı sağlamış, hatta gerektiğinde düşmana karşı eşlerinin yanında mücadele edebilecek bir nitelik kazanmıştır.⁵⁶ Anadolu Kadınlar Birliği şeklinde de isimlendirilen Bacıyan-ı Rum Teşkilatı aracılığıyla kadınlar, halıcılık, nakışçılık, örgücülük, keçecilik, çadircılık gibi ekonomik faaliyetlerde bulunmuştur. Ayrıca genç kızların eğitilmesi, evlendirilmeleri, yetim kalanların himayesi, kimsesiz yaşlıların bakımı, maişet darlığı çekenlere maddî yardım sağlanması gibi farklı sosyal hizmet faaliyetleri de yürütmüşlerdir.⁵⁷ Böylece Ahilik Teşkilatı, Türk tarihinde öz kültürün korunmasında ve İslâm ahlak esaslarıyla sentezlenerek geliştirilmesinde sonraki kuşaklara örnek teşkil eden bir kültürel miras ortaya koymuştur. Teşkilatın kurumsal olarak varlığını devam

⁵⁴ Bayram Akça, "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Muğla'da Debağ (Tabakçılık) Esnaf Teşkilatı", *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4 (2001), 4.

⁵⁵ Demirpolat - Akça, "Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları", 367.

⁵⁶ Kasım Tatlıoğlu, "Ahilik Teşkilatında Anadolu Türk Kadınının Girişimciliğine Sosyal-Psikolojik Bir Yaklaşım", *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/4 (Nisan 2012), 69.

⁵⁷ Galip Demir, *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik* (İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2000), 358.

ettirememiş olsa da Türk kültürü üzerinde kalıcı bir iz bıraktığı aşikardır.

C. Eğitsel Bir Model Olarak Ahilik Kültürü

Eğitimi doğumla başlayarak hayat boyu devam eden bir süreç olarak gören Ahilik, günümüzde sık sık dile getirilen *yaşam boyu eğitim* hedefine bulunduğu dönemde başarıyla ulaşılarak eğitsel bir model olmuştur.⁵⁸ Ahilikte benimsenen eğitim felsefesi biyopsikososyal bir varlık olan bireyin bütün yönleriyle ele alınarak yetiştirilmesini sağlamıştır. Böylece Türk toplumu kadınıyla erkeğiyle manevî, sosyal, kültürel, meslekî ve askerî alanlarda önemli bir ilerleme kat etmiştir. Bu nedenle teşkilatın yeni nesle tanıtılmasının yanı sıra yürüttüğü eğitim faaliyetlerinin çağın şartlarına göre uyarlanarak örnek alınmasının da toplumsal bir gereklilik olduğu söylenebilir.

Eğitimde Ahilik Teşkilatının örnek alınması o dönemde olduğu gibi günümüzde de Türk toplumunun ihtiyaç duyduğu mesleğinde mahir, ilimde, irfanda, tutum ve davranışta kâmil⁵⁹ bir insan tipinin yetiştirilmesine katkı sağlayabilir. Böylece toplumda meydana gelen yalan, hile, hırsızlık, yolsuzluk, rüşvet, dolandırıcılık gibi olumsuz tutum ve davranışların azaltılması, kültürel değerlere bağlılığın artırılması sağlanabilir.

Ahilik Teşkilatının yürüttüğü eğitim faaliyetleri incelendiğinde güçlü bir toplumsal yapının inşa edilebilmesi için sadece bilim ve teknolojiye ilerlemenin yeterli olmadığı, bunun yanı sıra kültürel değerlerin korunması ve geliştirilmesine öncelik verilmesi gerektiği bir kez daha anlaşılmaktadır. Bu bağlamda Ahiliğin yürüttüğü faaliyetler incelendiğinde teşkilatın eğitsel başarısının benimsediği prensiplerle ilişkilendirilebileceği söylenebilir. Günümüz için de örnek teşkil eden söz konusu prensipler dört başlık altında ele alınabilir. Bunlar:

- Eğitimde kültürel değerlerin kazandırılmasına daha fazla özen gösterilmesi,
- Eğitimde manevî boyutun ihmal edilmemesi,
- Toplumsal çözülmeye karşı sosyal kontrol aracı olarak dinden yararlanılması,
- Meslekî eğitimin din ve ahlak eğitimiyle bütünleştirilmesi.

⁵⁸ Tathlıoğlu, "Ahilik Teşkilatında Anadolu Türk Kadınının Girişimciliğine Sosyal-Psikolojik Bir Yaklaşım", 72.

⁵⁹ Adil Şen, "Anadolu'da Bir Kardeşlik Tecrübesi Ahiliğin Kültür ve Medeniyetimizdeki Yeri", *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (2012), 623.

1. Eğitimde Kültürel Değerlerin Kazandırılmasına Daha Fazla Özen Gösterilmesi

Bireylere millî ve manevî kültürel değerlerin kazandırılması eğitimde en temel amaçlardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu durum 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu'nda "Türk Millî Eğitiminin genel amacı, Türk Milletinin bütün fertlerini, ...Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren... yurttaşlar olarak yetiştirmektir."⁶⁰ şeklinde ifade edilmiştir. Eğitimden beklenen bu amaca geçmişten devraldığı kültürel mirası Türk-İslâm senteziyle zenginleştiren Ahilik Teşkilatının kendi döneminde başarılı bir şekilde ulaşabildiği söylenebilir. Ancak günümüzde söz konusu amacın pratiğe istenen oranda yansımaları söylemek güçtür.

Yapılan güncel araştırmalara bakıldığında eğitimde kültürel değerlerin öğretiminin yeterli ölçüde sağlanmadığı anlaşılmaktadır. Konuyla ilgili olarak Sosyal Bilgiler ders kitapları üzerinde yapılan bir çalışma, ders içeriklerinde daha çok maddî kültür unsurlarına yer verilirken Türk kültürünün ayrılmaz bir parçası olan manevî unsurların öğretiminin ihmal edildiğini ortaya koymuştur. Ayrıca araştırmaya göre Türk kültürünü küresel anlamda dünyaya tanıtan maddî unsurlarla ilgili olarak ders kitaplarına eklenmesi gereken önemli içerikler de bulunmaktadır.⁶¹ Yapılan başka bir araştırmaya göre öğretmenler eğitim sürecinde kültürleme ve toplumsallaştırma hususundaki sorumluluklarını yeterli ölçüde yerine getirmemektedir. Hatta bazı öğretmenler böyle bir yükümlülüklerinin olduğunu farkında bile değildir.⁶²

Mesele Ahilik özelinde ele alındığında yapılan bir araştırmada esnaf ve sanatkârların %53,5'inin Türk toplumunun kültürel mirasında önemli bir yer teşkil eden Ahilik Teşkilatını daha önce duymadıkları, özellikle yeni nesil esnafların teşkilatı duyma oranında anlamlı bir azalma olduğu ortaya konulmuştur.⁶³ Ortaöğretim düzeyindeki bireyler üzerinde yapılan başka bir araştırmadaysa meslekî teknik lise öğrencilerinin öğrenim gördükleri okula ismi verilmesine rağmen Ahi Evran'la ilgili yeterli ve doğru bilgilere sahip

⁶⁰ METK, md. 2/1.

⁶¹ İskender Daşdemir - Saadet Tekin, "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Türk-Kültür Öğelerinin Kullanımı", *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 227.

⁶² Hasan Çelikkaya, "Öğretmenlerin Kültürleme ve Sosyalleştirme Etkileri Üzerine Bir Araştırma", *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 26/26 (2007), 27.

⁶³ Merve Ebrar Kaya - İbrahim Hakkı Aydın, "Ahilik Ahlakında Değişen Değerler Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme", *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* 6/1 (Haziran 2020), 51.

olmadıkları saptanmıştır.⁶⁴ Yapılan bu araştırmalar küreselleşmeyle birlikte meydana gelen kültürel tehditlerle mücadele edilebilmesi için eğitim sisteminin niteliğinin geliştirilmesi gerektiğini göstermektedir. Aksi takdirde asırlarca süregelen tecrübeler neticesinde zenginleşen Türk-İslâm kültürünün günün şartlarına uyarlanarak yaşatılması oldukça zor görünmektedir.

2. Eğitimde Manevî Boyutun İhmal Edilmemesi

Manevî kelimesi, somut olmayan, manadan ibaret olan, ruhanî, mücerret gibi anlamlarda kullanılır. Çoğul bir ifade olan maneviyat ise bireyin benimsediği değerlerinden esinlenerek yaşadığı kendisine güç veren, moral ve motivasyon kaynağı olan, iç huzura ulaşmasını sağlayan, bilişsel ve duyuşsal boyutları bulunan deneyimlerine denilmektedir.⁶⁵

Maneviyat bireyin ilahî iradeyle ilişkilendirerek karşılaştığı zorlu yaşam olaylarını anlamasını ve anlamlandırmasını sağlayan bir tecrübedir.⁶⁶ Bireyin maneviyatının güçlü olması karşılaştığı zorlukları daha kolay aşarak hedeflerine ulaşmasını sağlamakta, bundan ötürü de hayat kalitesini ve yaşam memnuniyetini artırmaktadır. Maneviyatın zayıf olmasıysa manevî boşluk ve yoksunluk duygularının baş göstermesine neden olabilmekte, anlamsız ve amaçsız bir yaşama kapı açabilmektedir.⁶⁷

Bireylere anlamlı bir ahlaklılığı teşvik eden maneviyat,⁶⁸ insanın geçici olan dünya zevklerine ya da maddiyata gereğinden fazla önem vermesini engelleyerek yaşam sürecinde ölçülü ve doğru bir tavır takınmasını sağlayabilmektedir. Maneviyatı güçlü olan bir birey çalışmaya manevî bir anlam yükleyebilmekte, zor durumları sabır, şükür, tevekkül bilinciyle aşabilmektedir. Bu bakımdan düşünüldüğünde Ahilik Teşkilatının eğitsel anlamda ulaştığı başarıyla maneviyata verdiği önem arasında anlamlı ilişkiler kurulabilir. Nitelim İslâm maneviyatı denilince akla tasavvuf gelmektedir ve Ahilik Teşkilatının teşekkülünde Ahi Evran'ın almış olduğu

⁶⁴ Ejder Okumuş vd., "Ahilik Kültürü ve Günümüze Yansımaları (Eskişehir Örneği)", *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/8 (Haziran 2018), 29.

⁶⁵ Seyyid Şerif Cürçânî, *Kitâbu't-Ta'rîfât, Arapça - Türkçe Terimler Sözlüğü*, çev. Arif Erkan (İstanbul: Bahar Yayınları, 1997), 307; Muhammet Şerif Keskinoglu vd., "İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği'nin Uyarlanması", *Social Sciences* 14/3 (2019), 723; Hasan Meydan, *Din Eğitiminde Manevi Boyut (İnsanın Manevi Potansiyeli, Maneviyatçılık ve Din Eğitimi)* (İstanbul: DEM Yayın, 2015), 59.

⁶⁶ Meydan, *Din Eğitiminde Manevi Boyut*, 51.

⁶⁷ Marisa Crawford - Graham Rossiter, *Reasons for Living (Education and Young People's Search for Meaning, Identity and Spirituality)* (Australia: ACER Press, 2006), 8.

⁶⁸ Meydan, *Din Eğitiminde Manevi Boyut*, 20.

tasavvuf eğitiminin büyük bir etkisi olduğu bilinmektedir.⁶⁹

Tasavvuf, manevî, bilimsel, sosyal, kültürel ve estetik boyutları bulunan bir disiplindir. Bundan ötürü Ahilik Teşkilatının tasavvuf eğitimi verdiği tekke, zaviye ve dergâh gibi ortamların benimsenen yaşam boyu eğitim vizyonu ile halkın manevî gelişimini desteklemesinin yanı sıra birer kültür ve sanat merkezi işlevi gördüğü söylenebilir.⁷⁰ Çünkü bu merkezlerde süreklilik ve kararlılık anlayışıyla uygulanan değerler eğitimi, toplumun manevî duygularını daima canlı tutmuş ve Ahilik oluşumunun yüzyıllarca ayakta kalmasını sağlamıştır. Böylece Ahilik, Anadolu'ya benzersiz bir manevî ve kültürel kimlik kazandırmıştır.⁷¹

Ahilik Teşkilatı sahip olduğu ahlakî ve etik kod sayesinde toplum üzerinde derin bir etki bırakmıştır.⁷² Bugün gelinen noktadaysa yürütülen eğitim faaliyetlerinde manevî boyutun yeterince dikkate alınmadığı görülmektedir. Nitekim konuyla ilgili yapılan bir araştırmaya göre maneviyatla doğrudan ilişkisi bulunan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinde bile toplumda meydana gelen ahlakî sorunlarla ilgili kazanımlara genellikle bilişsel düzeyde yer verilmektedir. Öyle ki müfredatta bulunan duyuşsal kazanımlar sadece %3 gibi küçük bir orana tekabül etmektedir.⁷³ Söz konusu araştırmadan sonra müfredatta değişikliğe gidilmiş olsa da duyuşsal kazanımlara yine tatmin edici düzeyde yer verildiğini söylemek güçtür. Zira yapılan başka bir araştırmaya göre 2018-2019 eğitim öğretim yılından itibaren uygulamaya konulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı'nda yer alan toplam 125 kazanımın 103'ü bilişsel, 22'si duyuşsaldır.⁷⁴ Bunlardan bir kısmının da duyuşsal alanla ilgili basamakların alt kategorilerinde yer aldığı düşünüldüğünde din eğitiminde manevî boyutun yeterince ele alınmadığı anlaşılabilmektedir.

Değer eğitiminde duyuşsal kazanımlara gerektiği ölçüde ve üst seviyede yer verilmemesi kültürel değerlerinin ifade ettiği anlamı bilen,

⁶⁹ Muhammet Düşükcan - Oğuzhan Başdaş, "Ahilik İlke ve Uygulamalarının Günümüz Kobi'lerine Yansıması: Elazığ İli Örneği", *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 18/70 (Nisan 2019), 869.

⁷⁰ Ali Tenik, "Ahiliğin Tasavvufi Boyutu ve Şanlıurfa'da Ahilik İzleri", *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 2/2 (Ekim 2002), 133.

⁷¹ Alexandre Papas, "Toward a New History of Sufism: The Turkish Case", *History of religions* 46/1 (2006), 83; Ünsür, "Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi", 298.

⁷² Bernard Lewis, "The Islamic Guilds", *The economic history review* 8/1 (1937), 37.

⁷³ İbrahim Turan, "Gençlik Döneminde Görülen Ahlaki Sorunlar Karşısında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Yeri", *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (2013), 290.

⁷⁴ Mehmet Yıldız, "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı'ndaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi", *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/19 (2021), 315.

ancak onları içselleştirip davranışa dönüştüremeyen bir neslin yetişmesine sebep olabilir. Ayrıca fitraten her insanın maddî ihtiyaçlarının yanı sıra manevî gereksinimleri de bulunur. Bireylerin ilgi ve ihtiyaçlarını merkeze alması beklenen günümüz eğitiminde manevî boyutun ihmal edilmesi yeni neslin manevî gereksinimlerinin karşılanmaması, kendi öz değerlerine ve kültürüne yabancılaşması gibi bazı problemleri meydana getirebilir. Göz ardı edilmemesi gereken bu tehlikenin bertaraf edilmesi için Türk toplumunun kültürel mirasında önemli bir yer teşkil eden Ahilikten feyiz alarak maneviyat eğitimini önemsemesi ve pratiğe beklenen oranda yansıtması gerekir.

3. Toplumsal Çözölmeye Karşı Sosyal Kontrol Aracı Olarak Dinden Yararlanılması

Küreselleşmenin hızla arttığı çağımızda sosyal ve kültürel değerlerini çözülmeye karşı korumak ve özüne bağlı kalarak geliştirmek bütün toplumlar için göz ardı edilemez bir gereksinim haline gelmiştir.⁷⁵ Bir toplumda kültürel değerlerin korunması, huzur ve güvenin hâkim olması için toplumsal düzenin sürekliliğini sağlamak, çözülmeyi engellemek amacıyla yararlanılan mekanizmaların tamamı anlamında kullanılan sosyal kontrolün⁷⁶ temin edilmesi elzemdir.

Sosyal kontrolün sağlanmasında hukukî düzenlemelerin önemli bir rolü bulunur. Ancak toplumdaki her bireyin başına bir polisin yerleştirilmesi mümkün olmadığı için hukukî düzenlemelerin bireylerde bulunan din duygusundan faydalanılarak desteklenmesi gerekir. Çünkü toplumsal yaşamda büyük bir nüfuzu bulunan din, toplumu çözülmeye karşı koruyan ve bireylerin bir araya gelerek kenetlenmesini sağlayan en önemli sosyal kontrol mekanizmalarından biri olarak işlev görmektedir.⁷⁷

Ahilik Teşkilatı dinin sosyal kontrol fonksiyonundan yararlanarak üyelerinde otokontrol mekanizması oluşturmayı başaran bir kurumdur. Zira Ahilikte teşkilata üye olmanın ve üyeliğe devam edebilmenin önemli bir şartı Türk kültürünün İslâm dininin prensipleriyle bütünleşmesi neticesinde oluşan değerlere bağlı kalmaktır. Ahilik, bu bilinçle üyeleri arasında herhangi bir kırgınlık ya da sorun meydana gelse bile kısa zamanda çözümlenmesini sağlayarak benzerine az rastlanır bir dayanışmaya vesile olmuştur. Böylece

⁷⁵ İsmail Acun vd., "Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?", *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/1 (Haziran 2013), 193.

⁷⁶ Okumuş, "Din ve Sosyalleşme", 444.

⁷⁷ Meredith B. McGuire, *Religion: The Social Context* (California: Wads Wordth Publishing Company, 1987), 196; Okumuş, "Din ve Sosyalleşme", 445.

Ahilik aracılığıyla toplum yararını kendi çıkarlarından üstün tutan, öz değerlerine bağlı ve girişimci insanlar yetişmiş,⁷⁸ kültürel değerlerin yozlaşmasının önüne geçilerek kültür alanında önemli bir ilerleme kat edilmiştir.

Ahiliğin din duygusundan yararlanarak kültürel değerlerin korunmasını ve geliştirilmesini sağlaması Türk toplumunun yaşadığı güncel sosyal sorunlarla mücadele etmesi için eşsiz bir örnek niteliğindedir. Günümüzde eğitim kurumlarının Ahilik Teşkilatı gibi dinin sosyal kontrol işlevinden yararlanarak toplumsal ve kültürel anlamda bütünleşen bireyler yetiştirmesi ülke sorunlarının birçoğunun çözülmesinde önemli bir katkı sağlayabilir. Çünkü din, hukukî düzenlemeler ve yaptırımların üstesinden gelemediği toplumsal huzuru zedeleyen bireysel davranışları kalplere hitap ederek engelleme, insanları toplum yararına faydalı işler yapmaya yönlendirme potansiyeline sahip olan bir olgudur.

4. Meslekî Eğitimin Din ve Ahlak Eğitimiyle Bütünleştirilmesi

Ahilik Teşkilatı, bir meslek örgütü olmasının yanı sıra dinine ve ahlakî değerlerine bağlı bireyler yetiştirmeyi kendisine şiar edinen profesyonel bir kurumdur. Etkin olduğu dönemde Ahilik, yetkinliğinden dolayı toplumda önemli bir konuma gelmiş, bu nedenle dönemin ileri gelenleri için teşkilata katılmak onur olarak görülmüştür.⁷⁹ Teşkilat, meslekî eğitimde kaliteden taviz vermemek amacıyla ustalar tarafından üretilen ürünleri belli bir standarda bağladığı gibi yamak ve çırak alımı sayısını da kısıtlamıştır. Buna göre her usta sadece teşkilatın izin verdiği sayıda ve nitelikli bir şekilde yetiştirebileceği kadar kişi alabilirdi.⁸⁰ Meslekî eğitimi salt bilgi ve beceri kazandırma şeklinde yürütmeyen Ahilik, bireylerin dinlenme ve eğlenme ihtiyacını karşılamak amacıyla akşamları yaren odaları ve zaviye gibi merkezlerde çeşitli etkinliklere yer verirdi. Bu etkinlikler esnasında din ve ahlak eğitimini destekleyen faaliyetler de yapılırdı. Örneğin Ahilerin kış aylarında birlik beraberlik içerisinde yaptıkları helva sohbetlerinde helvanın yapımı ve yenilmesi sırasında Hz. Peygamber'in hayatını, ona bağlılığı konu alan çeşitli metinler okudukları, bunun dışında sabahları dükkanlarını toplu

⁷⁸ Büşra Yüksel, "Sosyal Politika Sorunlarına Çözüm Aracı Olarak Ahilik", *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2/2 (Nisan 2016), 489; Andaç, "Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı", 5.

⁷⁹ Lewis, "The Islamic Guilds", 29; Balcı, "Bir Kurum ve Eğitimi Örneği Olarak Ahilik Teşkilatında Eğitim", 364.

⁸⁰ Durak - Yücel, "Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları", 157.

dua törenleriyle açtıkları bilinmektedir.⁸¹

Ahilik Teşkilatının meslekî eğitimde çıkar birliği, ortak menfaat, dinî ve ahlakî duyarlılık prensiplerine karşın günümüzde kapitalizmin bireysel çıkar ve menfaat odaklı, dinî ve ahlakî değerleri göz ardı eden anlayışı paydaşların ilişkilerini rekabet ve çatışmanın hâkim olduğu bir zemine taşımıştır. Bugün birçok işletme üretimde kaliteden ziyade kâra odaklanarak toplumsal güven ve huzurun sarsılmasına neden olmuştur. Bu durum iş hayatında ve sosyal yaşamda ahlakî sorunların artmasına, iş yerlerinde stresin, gerginliğin, tükenmişliğin yaygınlaşmasına, salt kazanç odaklı acımasız ve yıkıcı rekabet anlayışı yüzünden bazı işletmelerin piyasada varlığını sürdürmemesine, toplumsal yapının çözülmesine ve insanların mutsuzlaşmasına neden olabilmektedir.⁸²

Toplumda azalan güven ve huzurun yeniden sağlanması, güçlü bir sosyal yapının tekrar inşa edilebilmesi için Türk toplumunun Ahilik Teşkilatı tarafından ortaya konan birikimden faydalanmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu bağlamda Ahilikte olduğu gibi günümüz eğitim sisteminde de akademik başarı ve kariyer odaklı bir meslek eğitimi yerine dinî ve ahlakî değerleri öncelikle iş hayatında etik kuralları özümseyen, Türk-İslâm senteziyle meydana gelen iktisadî ahlak ilkelerini içselleştiren bireyler yetiştiren bir meslek eğitimi benimsenebilirse birçok toplumsal sorunun önüne geçilebilir. Bu suretle Türk milletinin köklerine dönüşü sağlanarak sosyal, kültürel ve ekonomik kalkınmada madde ve mana bütünlüğü gözetilen bir ilerleme kat edilebilir.

Sonuç ve Öneriler

Günümüz toplumları modern çağda yayılan materyalist düşüncenin etkisiyle ilerlemeyi daha çok bilim ve teknoloji alanındaki gelişmelere bağlamış gibi görebilmektedir. Oysaki toplumları oluşturan bireylerin maddî ihtiyaçlarının yanı sıra manevî gereksinimleri de bulunduğu için ilerlemenin salt maddeye indirgenmesi makul değildir. Her toplum bilim ve teknoloji üretebilecek, mesleğinde liyakat sahibi bireylere elbette ihtiyaç duymaktadır. Ancak toplumlar huzur ve refahın sağlanabilmesi için millî, manevî, insanî değerleri içselleştiren, madde ve mana bütünlüğü gözeterek geçmişte ortaya konan kültürel değerleri alıp zenginleştiren, birbirleriyle

⁸¹ Süraiya Faroqhi, *Osmanlı Zanaatkârları*, çev. Zülal Kılıç (İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011), 70; Saffet Sancaklı, "Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi", *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran 2010), 9.

⁸² Ünsür, "Ahilik Sisteminde Ahlak Temelli Çalışma İlişkileri ve Günümüz Bakış Açısından Değerlendirilmesi", 97; Ünsür, "Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi", 299.

kenetlenen üyelere de muhtaçtır.

Milletlerin toplumsal varlıklarını devam ettirebilmeleri için geçmişten devraldıkları kültürel değerleri buldukları çağa uyarlayarak ve zenginleştirerek yeni kuşaklara aktarmaları önemli bir gerekliliktir. Bundan ötürü kültürel mirası yeni nesle tanıtmaya, benimsetmeye, onlara öz kültürü koruma ve geliştirme yetkinliği kazandırma eğitimden beklenen en temel amaçlar arasında yer almaktadır. Çağımızda giderek hızlanan küreselleşme neticesinde ortaya çıkan yabancılaşma ve yozlaşma gibi kültürel tehditlerle etkin olarak mücadele edilebilmesi için eğitimde söz konusu amaçlara erişilmesinin önemi her geçen gün daha da artmaktadır.

Türk toplumu geçmişinde özgün kültürel değerler üretmiş, onları üyelerine aktararak hem madden hem de manen ilerleme başarısını yakalamış, böylece köklü bir medeniyetin kurulmasına öncülük etmiştir. Geçmişte ortaya konan bu birikim, faydalandığında günümüz için de ilerlemeye vesile olabilecek nitelikleri taşımaktadır. Örneğin Ahilik Teşkilatının madde ve mana bütünlüğü gözeterek yürüttüğü faaliyetler sayesinde sosyal, kültürel, ekonomik ve askerî alanlardaki kalkınmada oynadığı rolle modern eğitim kurumlarına model olacak özellikleri bulunmaktadır. Bu nedenle teşkilatın kültürel miras olarak yeni nesle yeterli oranda tanıtılmaması, ortaya koyduğu kültürel değerlerin yok olması bir kültür kıyımı olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra Ahiliğin eğitimde yakaladığı başarının örnek alınmaması Türk toplumunun geçmiş birikiminden gerektiği ölçüde yararlanamadığını gösterir. Bu değerlendirmeler neticesinde çalışmanın sonuç ve önerileri şu şekilde ifade edilebilir:

- Türk toplumunun sosyal ve kültürel anlamda ilerlemesi için Ahilik Teşkilatını tüm yönleriyle tanımaya ve ondan ilham almaya ihtiyacı bulunmaktadır. Bu nedenle eğitimden sorumlu kurum ve kuruluşların Ahilik Teşkilatını tanıtarak yeni nesle öz benliklerini hatırlatması önem arz etmektedir. Bunun yanı sıra teşkilatın tanıtımı için medyanın gücünden de yararlanılarak tüm toplum bilgilendirilebilir. Bu amaçla Ahilik Teşkilatının faaliyetlerini ve eğitsel başarısını konu alan bir film ya da dizinin çekilmesi sağlanabilir.

- Ahilik Teşkilatında gelişme ve ilerleme maddî ve manevî yönleriyle bir bütün olarak ele alınmıştır. Değerlerle yoğrulmayan bilim ve teknolojinin, etik ilkeleri gözetmeyen kariyer sahibi bireylerin varlığı maddî alanda gelişmeye katkı sağlasa da manen gerilemeye neden olabilmektedir. Zira manevî değerleri içselleştiremeyen, toplum yararını öncelemeyen bireyler

buldukları konumu bireysel çıkarları uğruna suistimal ederek sosyal güveni sarsabilir. Toplumda maddî çıkar peşinde koşan bireylerin artması, manevî doyumsuzluk ve yoksunluktan kaynaklı mutsuzluğu beraberinde getirebilir. Günümüzde insanlık bilimsel ve teknolojik anlamda gün geçtikçe hızına hız katan gelişmelere şahit olsa da bütün bunların tek başına bireysel ve toplumsal refahı teminat altına alamadığı aşikârdır. Bu nedenlerle bireylerin kariyer gelişimleri ve meslekî yetkinlikleri desteklenirken maneviyat eğitimleri de ihmal edilmemeli, Ahilik örneğinde toplumun manevî alanda ilerlemesinin yolları araştırılarak bütüncül bir ilerleme sağlanmalıdır.

- Ahilikte eğitim belli bir dönemle sınırlı tutulmamış, belirli mekânlarda kadınıyla erkeğiyle tüm toplumun eğitimine yaşam boyu devam edilmiştir. Ahiliğin eğitim merkezi olarak yararlandığı mekânların niteliği ve eğitimde manevî boyutun ihmal edilmemesi halkın gönüllü ve düzenli olarak yapılan faaliyetlere katılmasını sağlamış, böylece bir kişinin öncülüğünde kurumsallaşan bir kurum toplumun geneline tesir etmiştir. Türk toplumu günümüzde de meslekî ve manevî desteğe yaşam boyu devam eden böyle bir kurumsallaşmaya ihtiyaç duymaktadır. Bu nedenle ya halk eğitim merkezi, esnaf ve sanatkârlar odası gibi mevcut kurumların işleyişi değerlendirilip Ahilik örneğinde faaliyetleri artırılarak ya da profesyonel kişilerin görev aldığı yeni bir kurumsal yapı oluşturularak toplumun üyelerinin yaşam boyu eğitimi desteklenmeli, böylece Türk toplumunun günün şartlarına ayak uydurarak köklerine dönüşü sağlanmalıdır.

Teşekkür:

-

Beyanname:

1. Etik Kurul İzni:

Etik Kurul İzni gerekmemektedir.

2. Katkı Oranı Beyanı:

Yazar, makaleye başkasının katkıda bulunmadığını beyan etmektedir.

3. Çıkar Çatışması Beyanı:

Yazar, herhangi bir çıkar çatışması olmadığını beyan etmektedir.

KAYNAKÇA

- Acun, İsmail vd. "Değerler: Kim Ne Kadar Değer Veriyor?" *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 6/1 (Haziran 2013), 180-197.
<https://doi.org/10.12780/UUSB144>
- Akça, Bayram. "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Muğla'da Debağ (Tabakçılık) Esnaf Teşkilatı". *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 4 (2001), 1-8.
- Al-Attas, Syed Muhammad Naquib. "İlmin Yozlaşması ve Fikri Çözünme Meselesi". çev. Bülent Nuri. *Journal of Islamic Research* 7/3-4 (1994), 215-221.
- Altıntaş, Ramazan. "Kuran Bağlamında Dünyevileşme". *Eskiyeşi* 14 (Eylül 2009), 10-14.
- Andaç, Faruk. "Osmanlı Döneminde Ahilik Teşkilatı". *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 11 (Ocak 1993), 1-14.
- Balcı, Deniz. "Bir Kurum ve Eğitimi Örneği Olarak Ahilik Teşkilatında Eğitim". *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 33/46 (Haziran 2019), 363-384.
- Bayram, Selahattin. "Osmanlı Devleti'nde Ekonomik Hayatın Yerel Unsurları: Ahilik Teşkilatı ve Esnaf Loncaları". *İstanbul Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 21 (2012), 81-114.
- Beyatlı, Yahya Kemal. *Aziz İstanbul*. İstanbul: Milli Eğitim Bakanlığı Yayınları, 1995.
- Bulduker, Gülten. "Estetik Algımızda Ahilik Kültürünün Önemi". *Türklük Bilimi Araştırmaları* 47 (Haziran 2020), 23-38.
- Bulut, Ramazan. "Okulda Din Öğretiminin Toplumsal Temeli ve İşlevleri". *Sosyal Bilimler Dergisi* 7/1 (2011), 20-37.
<https://doi.org/10.12780/UUSB80>
- Crawford, Marisa - Rossiter, Graham. *Reasons for Living (Education and Young People's Search for Meaning, Identity and Spirituality)*. Australia: ACER Press, 2006.
- Creswell, John W. *Araştırma Deseni: Nitel, Nicel ve Karma Yöntem Yaklaşımları*. çev. ed. Selçuk Beşir Demir. Ankara: Eğiten Kitap Yayınları, 3. Baskı, 2017.

- Cürcânî, Seyyid Şerîf. *Kitâbu't-Ta'rîfât, Arapça - Türkçe Terimler Sözlüğü*. çev. Arif Erkan. İstanbul: Bahar Yayınları, 1997.
- Czinkota, Michael vd. *Internation Business*. London: The Dryden Press, Harcourt Brace Collee Publishers, 1996.
- Çağatay, Neşet. *Bir Türk Kurumu Olan Ahilik*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1989.
- Çalgan, Mehmet Ali. "İslâm'da Toplumsal Sorumluluk Şuuru ve Günümüzde Toplum İçin Önemi". *Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 3 (Mart 2015), 26-43.
- Çapcıoğlu, İhsan. "Küreselleşme, Kültür ve Din". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 49/2 (2008), 153-183.
- Çelikkaya, Hasan. "Öğretmenlerin Kültürleme ve Sosyalleştirme Etkileri Üzerine Bir Araştırma". *Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi* 26/26 (2007), 27-47.
- Daşdemir, İskender - Tekin, Saadet. "Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Türk-Kültür Öğelerinin Kullanımı". *Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi* 18/1 (Haziran 2018), 215-228.
- Demir, Galip. *Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu ve Ahilik*. İstanbul: Ahi Kültürünü Araştırma ve Eğitim Vakfı Yayınları, 2000.
- Demirpolat, Anzavur - Akça, Gürsoy. "Ahilik ve Türk Sosyo-Kültürel Hayatına Katkıları". *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi* 15 (Aralık 2004), 355-376.
- Doğan, Hulusi. *Ahilik ve Örtülü Bilgi*. Ankara: Ekin Kitabevi, 2006.
- Durak, İbrahim - Yücel, Atilla. "Ahiliğin Sosyo-Ekonomik Etkileri ve Günümüze Yansımaları". *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi* 15/2 (Haziran 2010), 151-168.
- Düşükcan, Muhammet - Başdaş, Oğuzhan. "Ahilik İlke ve Uygulamalarının Günümüz Kobi'lerine Yansımaları: Elazığ İli Örneği". *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi* 18/70 (Nisan 2019), 866-881. <https://doi.org/10.17755/esosder.476801>
- Ekinci, Yusuf. *Ahilik*. Ankara: Sistem Ofset, 2. Baskı., 1989.
- Ekinci, Yusuf. "Ahilik ve Esnaf Ahlakı". *Standart Dergisi* 351 (1991), 28-31.
- en-Nişâbûrî, Abdülkerim b. Hevâzin b. Abdülmelik. *er-Risâletü'l-Kuşeyriyye*. Beyrut: Dâru'l-Cil, 1990.
- Erdem, Ekrem. *Ahilik, Ahlakla Kalitenin Buluştuğu Bir Örgütlenme Modeli*. Kayseri: Kayseri Esnaf ve Sanatkarlar Odaları Birliği, 2. Baskı., 2004.

- er-Razavî, Seyyid Muhammed bin Alâaddin el-Hüseyin nşr. Alemdar Yalçın - Gıyasettin Aytaş. *Fütüvvetname-i Kebir Miftahü'd-Dekâik fî Beyâni'l-Fütüvve ve'l-Hakâik*. İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı, 2014.
- Ev, Halit. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Derslerinde Probleme Dayalı Öğrenme*. Ankara: Nobel Yayınları, 2012.
- Evran, Ahi. *İmanın Boyutları (Metâil'ü'l İman)*. çev. Mikâil Bayram. İstanbul: NKM Yayınları, 2008.
- Faroqhi, Süraiya. *Osmanlı Zanaatkârları*. çev. Zülal Kılıç. İstanbul: Kitap Yayınevi, 2011.
- Giddens, Anthony. *Modernliğin Sonuçları*. çev. Ersin Kuşdil. İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 1998.
- Gölpınarlı, Abdülbâki. *Burgâzî ve Fütüvvet-nâmesi*. 1-4 Cilt. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1953.
- Günay, Ünver. "Çağdaş Türkiye'de Din, Toplum, Kültür, Gelenek ve Değişme". *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/2 (Haziran 2001), 1-38.
- Günay, Ünver. "İktisadi Ahlak ve Din". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 7 (2006), 109-128.
- Günay, Ünver. "XV. Yüzyıl Osmanlı Toplumunda Sosyo-Kültürel Yapı, Din ve Değişme". *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 14 (2003), 21-48.
- Holton, Robert. "Küreselleşmenin Kültürel Sonuçları". çev. Kasım Karaman. *Sosyoloji Konferansları*. 59-75, 2013.
- İbn Batuta. *İbn Batuta Seyehatnamesi*. çev. Sait Aykut. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2004.
- Jary, David - Jary, Julia. *Dictionary of Sociology*. Glasgow: Harper Collins Publishers, 2nd Edition., 1995.
- Karacelil, Süleyman. "Toplumsal Göstergelerde Dünyevileşme". *Eskiye* 14 (Eylül 2009), 34-44.
- Kaya, Merve Ebrar - Aydın, İbrahim Hakkı. "Ahilik Ahlakında Değişen Değerler Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme". *Aydın İnsan ve Toplum Dergisi* 6/1 (Haziran 2020), 37-61.
- Keskin, Mustafa. "Din ve Toplum İlişkileri Üzerine Bir Genelleme". *Dinbilimleri Akademik Araştırma Dergisi* 4/3 (2004), 7-21.
- Keskinoğlu, Muhammet Şerif vd. "İyi Oluşun Maneviyat Endeksi Ölçeği'nin Uyarlanması". *Social Sciences* 14/3 (2019), 723-737.

- Kıral, Bilgen. "Nitel bir veri analizi yöntemi olarak doküman analizi". *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 8/15 (2020), 170-189.
- Kızılçelik, Sezgin - Erjem, Yaşar. *Açıklamalı Sosyoloji Terimler Sözlüğü*. Ankara: Atilla kitabevi, 1994.
- Köprülü, Mehmet Fuat. *Osmanlı Devletinin Kuruluşu*. Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 1959.
- Lewis, Bernard. "The Islamic Guilds". *The economic history review* 8/1 (1937), 20-37.
- Mark E. Mendenhall vd. *Global Management*. Oxford, UK: Blackwell Pub., 1995.
- McGuire, Meredith B. *Religion: The Social Context*. California: Wads Wordth Publishing Company, 2. Edition., 1987.
- McRobbie, Angela. *Postmodernizm ve Popüler Kültür*. çev. Almıla Özbek. İstanbul: Sarmal Yayınevi, 1999.
- MEB. *Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi Öğretim Programı (İlkokul 4 ve Ortaokul 5, 6, 7 ve 8. Sınıflar)*. Ankara: MEB Yayınları, 2018.
- METK, Milli Eğitim Temel Kanunu. *Resmî Gazete* 14574 (24 Haziran 1973). Erişim 4 Temmuz 2020. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- Meydan, Hasan. *Din Eğitiminde Manevi Boyut (İnsanın Manevi Potansiyeli, Maneviyatçılık ve Din Eğitimi)*. İstanbul: DEM Yayın, 1. Baskı., 2015.
- Oğuz, Esin Sultan. "Toplum Bilimlerinde Kültür Kavramı". *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 28/2 (Aralık 2011), 123-139.
- Okumuş, Ejder vd. "Ahilik Kültürü ve Günümüze Yansımaları (Eskişehir Örneği)". *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 5/8 (Haziran 2018), 7-38.
- Okumuş, Ejder. "Din ve Sosyalleşme". *Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic* 9/11 (2014), 429-454.
- Okumuş, Ejder. "Toplum Bağlamında Din-Kültür Etkileşimi". *Electronic Turkish Studies* 11/7 (2016), 269-292.
- Özdemir, Muhammet. "Sekülerizmin Felsefi Soykütüğü ve Müslüman Dünyevileşmesi". *Eskişeyni* 14 (Eylül 2009), 15-33.
- Özden, Hacı Ömer. "Bir Ahlâk Problemi Olarak Yabancılaşma ve Yahya Kemal". *İlahiyat Akademi* 2/3 (Eylül 2016), 101-112.
- Papas, Alexandre. "Toward a New History of Sufism: The Turkish Case".

History of religions 46/1 (2006), 81-90.

Perşembe, Erkan. "Küreselleşme Kültürü ve Eğitimin İşlevi". *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 20/20-21 (Mart 2005), 101-112. <https://doi.org/10.17120/omuifd.09839>

Sancaklı, Saffet. "Ahilik Ahlâkının Oluşumunda Hadislerin Etkisi". *İnönü Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 1/1 (Haziran 2010), 1-28.

Selçuk, Mualla. "Teorik ve Pratik Açmazlarıyla Kültürel Miras Öğretimini Sorgulayan Bir Deneme". *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 39/2 (1999), 255-264. https://doi.org/10.1501/Ilhfak_0000001341

Sherkat, Darren E. "Religious Socialization; Sources of Influence and Influences of Agency". *Handbook of Sociology of Religion*. ed. Michele Dillon. 151-163. Cambridge: Cambridge University Press, 2003.

Smith, Philip. *Cultural Theory: An Introduction*. New York: Harper&Brothers, 2001.

Sülemî, Ebû Abdurrahman. *Tasavvufta Fütüvvet*. çev. Süleyman Ateş. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, 1977.

Sülemî, Ebû Abdurrahman. *Tis'atü Kütüb fi Usûli't-Tasavvuf ve'z-Zühd*. Beyrut: en-Nâşir li't-Tibâ'ati ve'n-Neşr, 1993.

Şen, Adil. "Anadolu'da Bir Kardeşlik Tecrübesi Ahiliğin Kültür ve Medeniyetimizdeki Yeri". *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 16/1 (2012), 615-629.

Şimşek, Muhittin. *TKY ve Tarihteki Bir Uygulaması, Ahilik*. İstanbul: Hayat Yayınları, 2002.

Taeschner, Franz. *İslam Ortaçağında Futuvva (Fütüvvet Teşkilatı)*. çev. Fikret Işıltan. 1-4 Cilt. İstanbul: İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi Mecmuası, 1953.

Tatlıoğlu, Kasım. "Ahilik Teşkilatında Anadolu Türk Kadınının Girişimciliğine Sosyal- Psikolojik Bir Yaklaşım". *Bingöl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 2/4 (Nisan 2012), 69-92.

Taylor, Edward B. *The Origins of Culture and Religion in Primitive Culture*. New York: Harper&Brothers, 1958.

Tenik, Ali. "Ahiliğin Tasavvufi Boyutu ve Şanlıurfa'da Ahilik İzleri". *Marife Dini Araştırmalar Dergisi* 2/2 (Ekim 2002), 133-159.

Tezcan, Mahmut. *Eğitim Sosyolojisi*. Ankara: Ankara Üniversitesi Basımevi, 1985.

Tezcan, Mahmut. *Kültürel Antropoloji*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları,

1997.

Turan, İbrahim. "Gençlik Döneminde Görülen Ahlaki Sorunlar Karşısında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin Yeri". *Atatürk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 40 (2013), 271-293.

Uçma, İsmet. *Bir Sosyal Siyaset Kurumu Olarak Ahilik*. İstanbul: İşaret Yayınları, 2011.

Ünsür, Ahmet. "Ahilik Sistemi Değerleri Yönetim ve Eğitimi". *Değerler Eğitimi Dergisi* 18/39 (Haziran 2020), 297-337. <https://doi.org/10.34234/ded.667411>

Ünsür, Ahmet. "Ahilik Sisteminde Ahlak Temelli Çalışma İlişkileri ve Günümüz Bakış Açısından Değerlendirilmesi". *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi* 7/13 (Ağustos 2017), 90-98. <https://doi.org/10.17828/yalovasosbil.333889>

Wells, Calvin. *Sosyal Antropoloji Açısından İnsan ve Dünyası*. çev. Bozkurt Güvenç. Ankara: Remzi Kitabevi, 1984.

Yeşil, Rüştü - Kart, Mehmet. "Değer Eğitimi Modeli Olarak Ahilik". *MANAS Sosyal Araştırmalar Dergisi* 7/3 (Temmuz 2018), 161-177.

Yıldız, Mehmet. "Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi (4-8) Öğretim Programı'ndaki Bilişsel Kazanımların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi". *Bozok Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 19/19 (2021), 307-342.

Yüksel, Büşra. "Sosyal Politika Sorunlarına Çözüm Aracı Olarak Ahilik". *International Journal of Social Sciences and Education Research* 2/2 (Nisan 2016), 488-500. <https://doi.org/10.24289/ijsser.279060>.

AKHISM IN THE CONTEXT OF CULTURAL HERITAGE TEACHING: AN EVALUATION FROM THE PERSPECTIVE OF RELIGIOUS EDUCATION

 Yasin YİĞİT^a

Extended Abstract

One of the most basic aims of education is enculturation. Enculturation is the process of transferring the cultural heritage, which is shaped as a result of the past experiences of the society and has material and spiritual dimensions, to the new generation. As a result of enculturation, it is aimed to raise individuals who recognize, adopt, protect, and develop the culture of the society. In today's societies, as a result of globalization, cultural dangers such as alienation and corruption are emerging more, and it is becoming more and more important to achieve the purpose of enculturation for the continuation of social existence.

Religious education has a separate and important place in achieving the purpose of enculturation in general education. Because religion, which is an integral part of the social structure, has multidimensional effects on culture. Religion, which plays a role in the formation of cultural values, has the potential to spread to the national culture. For this reason, religious education can fulfill important functions such as the protection of cultural values, the establishment of national unity and solidarity, and the healthy functioning of social institutions.

The Akhism Organization has succeeded in achieving the aim of enculturation at a high level with the activities it carries out by considering the integrity of matter and meaning. For this reason, the Akhism Organization, which is an educational model, has a separate and important place in the cultural heritage of Turkish society. However, when we look at the studies on the Akhism Organization in the literature, it is seen that the

^a Asst. Prof., Iğdır University, yasnyigit@gmail.com

origin, emergence, structure, activities, and collapse of the institution are emphasized, and it is not discussed independently and sufficiently in terms of being the subject of cultural heritage teaching.

In this research, it is aimed to evaluate the activities implemented by the institution from the perspective of religious education by considering the Akhism Organization in terms of cultural heritage teaching. In this context, the study primarily focused on the relationship between cultural heritage teaching and religious education, and then Akhism as a cultural heritage was discussed. Finally, the success of the Akhism Organization as an educational model has been evaluated from the perspective of religious education.

The research was designed according to the qualitative research design. The methods used in qualitative research are based on text and imaginary data. In this context, qualitative data were collected and analyzed through the document analysis technique based on the descriptive analysis model. The study is important because it contributes to the increase of awareness about the place of the Akhism Organization in cultural heritage and its educational example.

According to the research, the issues that can be taken as an educational model from the Akhism Organization can be discussed under four headings. These:

- Paying more attention to the acquisition of cultural values in education,
- Not neglecting the spiritual dimension in education,
- Using religion as a means of social control against social disintegration,
- Integration of vocational education with religious and moral education.

Based on the research, the following recommendations can be made:

- In order for Turkish society to progress socially and culturally, it needs to know all aspects of the Akhism Organization and be inspired by it. For this reason, it is important for the new generation and remember their own selves by recognize the Akhism Organization in education. In addition, a film or a TV series about the activities and educational success of the Akhism Organization can enable the general public to recognize the institution.
- The development and progress in the Akhism Organization was handled as a whole with its material and spiritual aspects. Although the existence of science and technology, which is not kneaded with values, and the existence of career individuals who do not observe ethical principles, contribute to the development in the material field, it can cause spiritual regression. Individuals who cannot internalize spiritual values and do not prioritize the

benefit of society can abuse their position for the sake of their individual interests and undermine social trust. The increase in individuals pursuing material interests in society may bring unhappiness stemming from spiritual deprivation. For these reasons, while supporting the career development and professional competencies of individuals, spirituality education should not be neglected, and ways of society's progress in the spiritual field should be investigated in the Akhism model.

- Education in the Akhism was not limited to a certain period, the education of the whole society with its men and women, continued throughout life in certain places. The quality of the places used by the Akhism as a training center enabled the people to participate in voluntarily and regularly activities, so an institution that was institutionalized under the leadership of one person had an impact on the society in general. Today, Turkish society still needs such an institutionalization that continues for professional and moral support throughout life. For this reason, the life-long education of the members of the society should be supported either by evaluating the functioning of existing institutions such as the public education center, the chamber of tradesmen and craftsmen and increasing their activities in the Akhism model, or by creating a new institutional structure in which professional people take charge. Thus, Turkish society should be returned to its roots by keeping up with the conditions of the day.

Keywords: Religious Education, Cultural Heritage Teaching, Akhism Organization, Akhism Culture, Education in Akhism.

Acknowledgements:

-

Declarations:

1. Ethics approval:

Not applicable.

2. Author contribution:

The author declares no one has contributed to the article.

3. Competing interests:

The author declares no competing interests.

